13.10.2025

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Viite: Eduskunnan talousvaliokunnan kuuleminen 7.10.2025 ja 8.10.2025; HE 99/2025 vp

## Valtiovarainministeriön lisäselvitys

Talousvaliokunnan vuoden 2026 talousarvioesitystä (HE 99/2025 vp) koskeneissa kuulemisissa 7.10.2025 ja 8.10.2025 esitettiin kysymyksiä, joihin luvattiin vastata kirjallisesti.

Valtiovarainministeriö toteaa lisäselvityksenään seuraavaa.

*Ed. Hamarin kysymys hyvinvointialueista:*

Hyvinvointialueiden yleiskatteisen rahoituksen osalta talousarvioesityksen laadinta perustuu hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin (617/2021). Rahoitus budjetoidaan momentille 28.89.31, ottaen huomioon lain 5-10 §:n säännökset valtion rahoituksen periaatteista (rahoituksen tarkistaminen huomioiden palvelutarpeen- ja hintamuutos, tehtävien muutokset ja jälkikäteistarkistus).

Yksittäisessä budjettiprosessissa merkittävimmät pitkäaikaisvaikutukset syntyvät tehtävien muutoksista. Laadittaessa julkisen talouden suunnitelmia, pidempää aikaväliä tarkastellaan hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 12 §:n nojalla ja budjettiprosessissa tehtävää perusteellisemmin (esim. JTS 2026-2029 luku 5). Huomioiden valmistelujen edellyttämä aika, tämä vaihe on myös keskeinen muutosten ja muutostarpeiden tunnistamiseksi ja valmistelusta linjaamiseksi pitkäaikaisvaikutuksiin vaikuttamiseksi.

Miten palvelutarve vaikuttaa rahoitukseen?

Rahoituslain 7 §:n nojalla valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä palvelutarpeen muutos otetaan huomioon vain osittain, vuosittainen kasvu vastaa 80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta. Säännökseen sisältyy arvio seuraavan neljän vuoden vuosikohtaisesta tarpeen kasvusta THL:n arvioon perustuen. Lisäksi siirtymäsäännösten (36 §) nojalla palvelutarpeen arvioitua vuosittaista kasvua korotetaan 0,2 prosenttiyksiköllä vuosina 2023–2029. Ennakollisella huomioinnilla pyritään toisaalta osaltaan varmistamaan rahoituksen riittävyyttä ja toisaalta osaltaan kannustamaan alueiden toiminnan tehostamista. THL:n laskeman SOME-mallin arvio palvelutarpeen kasvusta lasketaan nykyiseen palvelurakenteeseen perustuen ottaen huomioon muun muassa

väestörakenteen muutoksista johtuvat kustannukset, muttei esimerkiksi palvelujen järjestäjän mahdollisia tuottavuus- tai palvelujen myöntämiskriteereihin liittyviä toimenpiteitä. Jälkikäteistarkistus (10 §) korjaa kahden vuoden viipeellä rahoitusta koko maan tasolla, tilanteessa, jossa hyvinvointialueiden toteutuneet kustannukset ovat poikenneet laskennallisista. Siten palvelutarpeen huomioon ottamisesta säädetty on keino ennakollisesti pyrkiä hillitsemään palvelutarpeen kasvun vaikutusta rahoituksen tason kasvuun, myös pidemmällä aikavälillä. Viimeksi todetun pysyvä vaikutus edellyttää siis samalla, että alueilla on keinoja toiminnan muutokseen ja tehostamiseen.

Mitä vaikuttavuus tarkoittaa ja miksi se on tärkeää?

Kysymyksessä viitattiin julkisen sektorin kasvupotentiaalin ja vaikuttavuuden parantamiseen sotessa. Hallitusohjelmassa on sovittu STM:n hallinnonalan ns. vaikuttavuuskokonaisuudesta, jonka osana mm. kehitetään kansallista laatu- ja vaikuttavuustietoa ja säädetään periaatteista, joiden mukaan palveluiden ja menetelmien kuuluminen palveluvalikoimaan ja niiden poisrajaaminen toteutetaan julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Vaikuttavuuden kehittämiseen palvelujärjestelmässä on osoitettu 8 miljoonan euron rahoitus v.2024 lähtien. Hallitusohjelman liite B mukaisesti, ja julkisen talouden suunnitelmassa 2024-2027 huomioidusti, hyvinvointialueiden rahoitusta vähennetään vaikuttavuuskokonaisuuden toimien perusteella 58 milj. euroa v.2027 ja 108 milj. euroa v.2028 lähtien. Vaikuttavuuden vahvistamisella on mahdollista saavuttaa sosiaali- ja terveydenhuollossa kustannussäästöjä, mutta se on pitkäjänteinen prosessi, johon liittyviä toimia on tarpeen jatkaa seuraavina hallituskausina. VM kartoittaa tarvittavia toimia yhteistyössä STM:n kanssa ja osana VM:n valmistelemaa meno- ja rakennekartoitusta.

Yhteenvetona voidaan vielä lopuksi todeta, että vaikuttavuuden - ja erityisesti kustannusvaikuttavuuden - parantaminen on tärkeää kaikessa toiminnassa hyvinvointialueille niin huomioiden rahoitusmallin lähtökohdat, alueiden taloudellinen tilanne, väestön ikääntyminen kuin henkilöstön saatavuuteen liittyvät pidemmän aikavälin haasteet.

*Ed. Mehtälän kysymys korkeimpien marginaaliverojen itserahoitusasteesta:*

Liitteenä on valtiovarainministeriön erillinen muistio aiheesta (päivätty 6.5.2025). Muistion laatimisen jälkeen on annettu hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vuoden 2026 tuloveroasteikosta ja tuloverolain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi verolaeiksi (HE 98/2025 vp). Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan seuraavaa:

Ylimpien marginaaliverojen alentaminen parantaa kannustimia työntekoon, yritteliäisyyteen ja henkisen pääoman kasvattamiseen, ja se vaikuttaa työn määrän lisäksi työnteon tehokkuuteen. Muutoksen vaikutuksia käyttäytymiseen voidaan arvioida verotettavan tulon jouston avulla. Verotettavan tulon jousto

kuvaa sitä, kuinka monta prosenttia työnteko, jota tyypillisesti mitataan tuloina, muuttuu kun verotuksen jälkeen käteen jäävä tulo muuttuu yhdellä prosentilla. Jousto kuvaa samaan aikaan sekä työhön käytetyn ajan että työn tehokkuuden (osaamisen ja ahkeruuden) muutosta. Tutkimuskirjallisuudessa suurin osa empiirisesti arvioiduista joustoestimaateista asettuu nollan ja yhden väliin. Aikaisempien tutkimusten perusteella jouston arvioitiin jäävän 0,16–0,2 tasolle (Jäntti, M., Pirttila, J., Selin, H., 2015. Estimating labour supply elasticities based on cross-country micro data: A bridge between micro and macro estimates? Journal of Public Economics 127, 87–99 (the Nordic Model). Matikka, T. (2018). Elasticity of Taxable Income: Evidence from Changes in Municipal Income Tax Rates in Finland. The Scandinavian Journal of Economics, 120(3), 943–973. Miao, D., Selin, H., & Söderström, M. (2022). Earnings Responses to Even Higher Taxes. IFAU Working Paper 2022:12.), mutta viimeaikainen tutkimus on pyrkinyt huomioimaan paremmin myös pitkän aikavälin vaikutuksia ja esimerkiksi Kleven et al. (2023) (Kleven, Henrik and Kreiner, Claus Thustrup and Larsen, Kristian and Søgaard, Jakob Egholt, Micro vs Macro Labor Supply Elasticities: The Role of Dynamic Returns to Effort (August 2023). NBER Working Paper No. w31549.) arvioivat tanskalaisella aineistolla pitkän aikavälin joustoksi 0,4.

Ylimpien marginaaliveroasteiden alentamisen itserahoittavuutta voidaan arvioida käyttämällä Kuusi et al. (2025) (Kuusi, T., Kotamäki, M., Kirkko-Jaakkola, M. (2025). Talous takalukossa – Suomen korkeiden rajaverojen ongelma. Etla Raportti 158.) esittämää tapaa ja tulonmuunnon parametreja. Jos verotettavan tulon joustoksi oletetaan 0,2, marginaaliveron alentamisen itserahoitusasteeksi saadaan 76 prosenttia. Jouston arvoa 0,2 voidaan kuitenkin pitää hyvin varovaisena ottaen huomioon muun muassa lyhyen aikavälien reagointiin liittyvät rajoitteet. Käyttäen jouston arvoa 0,4 itserahoitusaste nousee selvästi yli 100 prosentin. Itserahoittavuuden suuruuden ja ajoituksen arviointiin liittyy kuitenkin merkittäviä epävarmuuksia.

*Ed. Mäkysen kysymys yksityisen sektorin T&K-rahoituksen indikaattoreista:*

Valtiovarainministeriö seuraa ensisijaisesti Tilastokeskuksen raportoimaa tietoa, johon liittyy viivettä. Tämän lisäksi tutkimus- ja innovaationeuvosto seuraa T&K-rahoituksen käyttöä ja sen vaikuttavuutta. Neuvoston sihteeristö laatii ensimmäisen seurantaraportin tämän syksyn ja ensi talven aikana. Seurannassa yksityisten T&K-menojen kehitys on yksi keskeisiä tarkasteltavia asioita ja ensimmäisen raportin yksi fokusalueista.

Jotta yritysten T&K-investointien kehityksestä saataisiin ennakoivampaa ja ajantasaisempaa näkymää, seurannassa hyödynnetään tietolähteenä yrityksille tehtyjä barometrejä ja kyselyitä (esim. Pk-yritysbarometri, Kasvuyrityspulssi jne.). Nämä tuottavat näkymää siitä mihin suuntaan investoinnit ovat kehittymässä perustuen yritysten arvioihin. Reaaliaikaisemman näkymän muodostamiseksi TIN-sihteeristö on myös kehittänyt menetelmää yritysten T&K-menojen

ennakoivaan seurantaan T&K-työpaikkailmoitusdatan analyysin avulla. Työtä on tehty yhdessä ulkopuolisen toimittajan kanssa viime keväänä, mutta se vaatii edelleen lisätyötä. Tavoite on, että seuranta on käytössä vuoden 2026 aikana. Ajatus on, että T&K-työpaikkailmoitukset kuvaavat ennakoivasti yritysten aikeita T&K-investointien kehityksestä.

*Ed. Mäkysen kysymys T&K-taulukosta:*

Koko vaalikauden sisältävät luvut löytyvät liitteenä olevasta taulukosta.

*Ed. Mäkysen kysymys vaalikauden verotusta koskevista päätöksistä:*

Yhteenveto vaalikauden verotuspäätöksistä löytyy liitteestä.

Budjettineuvos Armi Liinamaa